

leesvaardigheid

Nederlands H5

Begrijpend lezen

Wees je er altijd van bewust dat de antwoorden op de vragen **in** de leestekst staan. Bij leesvaardigheid wordt namelijk getoetst of jij begrijpt wat er **in de tekst** staat. Zodra je begint een tekst begint te lezen, kun je, als je dat handig vindt woorden of zinnen markeren. Des te beter je de theorie over signaalwoorden, tekstverbanden en functies kent, des te makkelijker kan je markeren. Het markeren in de tekst is een hulpmiddel om de tekst beter te begrijpen, maar als het je teveel afleidt van wat je eigenlijk leest, moet je het beperkt toepassen.

Tip 1 Bekijk de tekst globaal (titel, inleiding, aantal alinea's, slot en bron)
Heeft een tekst veel alinea's, dan is de kans groot dat de inleiding meer dan 1 alinea bevat. Wees je daarvan bewust!

Tip 2 Als je netjes en verzorgd schrijft, geeft dat een goede indruk. Dus zorg dat je mooie zinnen maakt die met een hoofdletter beginnen en voorzien zijn van een punt.
Houd het zeer leesbaar!

Tip 3. Lees heel goed wat er in de vraag staat. Het helpt enorm om de vraag goed tot je door te laten dringen. Lees gerust de vraag twee keer, dan dringt de vraag beter tot je door en lees je dingen die je bij de eerste keer misschien over het hoofd gezien hebt.

Voorbeeld 1:

In een vraag staat dat je iets in max. 10 woorden moet zeggen.

Schrijf dan niet meer dan 10, anders is je antwoord fout. Soms krijg je zelfs bonuspunten als je een antwoord geeft binnen een maximum aantal woorden.

Voorbeeld 2:

In een vraag staat dat je een zinsdeel moet citeren.

Citeer dan ook een gedeelte van een zin en dus niet de hele zin, anders is je antwoord fout. Maar als er staat dat je een zin moet citeren, citeer dan de hele zin.

Voorbeeld 3:

In een vraag staat dat je uit alinea 3 de twee argumenten moet noemen die gebaseerd zijn op een feit. Noem dan ook alleen uit alinea 3 de argumenten.

En noem dan ook alleen die twee argumenten die op een feit gebaseerd zijn.

Tip 4 Bekijk de vragen goed. Zie je veel vragen over argumentatie, dan heb je dikke kans dat je met een betogende of een beschouwende (of een combinatie ervan) te maken hebt. Is er een vraag waarbij je een argumentatieschema moet maken, dan heeft dat betrekking op een betogend stuk tekst.

De vragen van je examen staan bijna altijd in volgorde van de tekst. Dat is erg handig om te weten. Heb je 20 vragen, dan weet je dat vraag 3 over het begin van de tekst zal gaan, dus zoek het antwoord dan ook in het begin van de tekst.

Er is altijd een vraag over de delen waaruit de tekst bestaat. Als je de tekst leest, probeer dat onderscheid in tekstdelen dan ook direct te maken.

Hieronder volgt nu een samenvatting van die theorie. Gebruik dit bij het maken van de leestoetsen. Leer verder de theorie uit je examenbundel.

<u>Manieren:</u>	<i>globaal/oriënterend</i>	om je te oriënteren
	<i>zoekend</i>	om gericht informatie te vinden
	<i>grondig</i>	om te begrijpen
	<i>studerend</i>	om te leren, te onthouden
	<i>kritisch</i>	om te beoordelen op juistheid

<u>Opbouw</u>	Teksten zijn globaal opgebouwd uit:	
	titel	kort en krachtig, kan objectief of subjectief zijn.
	inleiding	soms de eerste alinea, maar bij lange teksten kan de inleiding makkelijk uit meer alinea's bestaan.
	middenstuk, tussenkopje	meerdere alinea's kan betrekking hebben op één of op meerdere alinea's
	slot	bevat vaak een conclusie, samenvatting of een advies, maar nooit nieuwe informatie
	bron	Onderaan de tekst staat vermeld in welke krant of tijdschrift of internetsite de tekst gepubliceerd geweest is. Ook wordt de publicatiedatum vermeld. Soms ook de naam van de schrijver.

Wat is een alinea?

In een alinea wordt een deel van het onderwerp besproken. Daarom noem je een alinea ook wel een deelonderwerp. In het examen zijn de alinea's altijd genummerd. Elke alinea heeft altijd één kernzin.

Wat is een kernzin? Een kernzin is de belangrijkste zin van een alinea, het bevat een hoofdzaak. In de kernzin staat vaak een kernwoord dat iets met het onderwerp van de tekst te maken heeft. Er is per alinea altijd maar één kernzin. Alle andere zinnen zijn een toelichting of een uitwerking of een verklaring, etc. Kernzinnen bevatten geen opsommingen, citaten en voorbeelden.

Waar staan kernzinnen?

Kernzinnen hebben meestal vaste plekken. Bij de inleiding en bij het slot staan ze meestal een beetje aan het einde van de alinea. In de alinea's van het middenstuk staan ze meestal een beetje aan het begin van de alinea's.

Waarom is het handig om kernzinnen te vinden?

Soms wordt er naar gevraagd. En verder helpt het je heel erg om de hoofdgedachte van de tekst te vinden, want alle kernzinnen bij elkaar vertellen je waar de tekst over gaat.

Tekstsoorten en tekstdoelen

Tekstdoelen: Het doel van een tekst kan zijn: informierend, uiteenzetten, overtuigend, overhalend/activerend, beschouwend, amuserend, waarschuwend, adviserend. De teksten in een eindexamen hebben soms een combinatie van tekstdoelen. Een tekst kan bijvoorbeeld overwegend uiteenzettend zijn met betogende elementen. Tekstdoelen zijn afhankelijk van de tekstsoorten.

Tekstsoorten: ***Uiteenzettende teksten*** zijn teksten waarin informatie (in de vorm van veel uitleg) wordt gegeven over een bepaald onderwerp. Een uiteenzettende tekst heeft als doel om een onderwerp uiteen te zetten. (uit te leggen). Uiteenzettende teksten zijn bijna voornamelijk objectief.

Overtuigende (betogende) teksten zoals een *betoog*. Dat is een tekst waarin de schrijver de lezer wil overtuigen, door **zijn eigen mening** te geven met argumenten. Als een schrijver alleen meningen van andere mensen geeft en niet die van zichzelf, dan is dat niet een betoog. Onder een overtuigende tekst staat meestal de naam van de schrijver. Een overtuigende tekst kenmerkt zich dus door argumenten én door de persoonlijke mening van de schrijver. Let op: een schrijver kan heel veel feiten gebruiken als argument. Dan lijkt de tekst misschien uiteenzettend of beschouwend. Maar als de schrijver ergens in de tekst zijn eigen mening duidelijk maakt en je ziet dat alle feiten als argument gebruikt zijn, dan is het dus een betoog. Bij een betogende tekst wordt vaak een stelling gegeven in de inleiding waar de schrijver vervolgens een standpunt op inneemt. Met een betogende tekst wil de schrijver dat er iets verandert of dat iets juist zo blijft zoals het is.

Beschouwende teksten. In een beschouwing wil de schrijver het onderwerp van meerdere kanten bekijken, zodat de lezer zich een mening kan gaan vormen over het tekstonderwerp. In een beschouwing kunnen net als in een betoog veel argumenten voorkomen, de schrijver gebruikt die dan niet om daarmee zijn eigen mening te onderbouwen, maar hij zet die argumenten in om het onderwerp grondig van meer kanten te bekijken. Bij een beschouwende tekst stelt de schrijver vaak een vraag in de inleiding.

Aansporende of overhalende of activerende teksten zoals: *advertenties, folders, klachtenbrieven en affiches*. De lezer wordt aangespoord om in actie te komen. Voorbeeld: hij moet zich aanmelden, een donatie doen of lid worden. Ook *commerciële* en *ideële* reclames vallen hieronder. **Commerciële reclames** hebben als doel dat er winst gemaakt wordt op een product. **Ideële reclames** hebben als doel dat mensen iets doen voor een goed doel, zonder winst oogmerk. Reclames die waarschuwen voor de gevaren van illegaal vuurwerk zijn voorbeelden van ideële reclame.

Funcities van tekstgedeelten

Funcitiewoorden geven aan wat de taak is van een tekstgedeelte ten opzichte van een ander tekstgedeelte. Zo kan de inleiding bijvoorbeeld de taak hebben om een **anekdote** (*grappig verhaaltje*) te geven over het onderwerp van de tekst. Een slotalinea kan de taak hebben om de tekst nog eens kort **samen te vatten**, terwijl een alinea van het middenstuk de taak kan hebben om het onderwerp **uit te werken**.

Bij sommige examenvragen wordt gevraagd of je de functie van een tekstgedeelte kan geven. Meestal krijg je dan vier keuzes voorgelegd waarvan er één de juiste is. Jij moet dan het juiste **funcitiewoord** geven. Die funcitiewoorden moet je dus wel kennen. Hieronder staat een lijst met veel voorkomende funcitiewoorden. Het is handig als je begrijpt wat met deze funcitiewoorden bedoeld wordt, je mag ze in het examen opzoeken in je **woordenboek**.

Op <http://www.cambiumned.nl/theorie/eindexamen/funcitiewoorden/> staat een video-uitleg.

Aanleiding –	Dat wat de schrijver tot het schrijven van de tekst aanzette.
Afweging –	Nadenken over wat het beste is.
Anekdote –	Verhaaltje dat de schrijver vertelt om het tekstonderwerp te illustreren
Argument –	Feiten of voorbeelden waarmee je een stelling probeert te bewijzen
Conclusie –	Resultaat van waarnemingen en overdenkingen van de schrijver
Constatering –	Vaststelling van een feit of verschijnsel
Definitie –	Samenvattende omschrijving van de kenmerken van een begrip
Gevolg(en) –	Wat ergens uit voortvloeit.
Nuancering –	Iets verduidelijken door meer details te geven/ de mening minder scherp maken.
Opsomming –	Wat op een rijtje gezet is.
Probleemstelling –	Formulering van een probleem met de bedoeling het te gaan oplossen
Relativering –	Iets is nodig of moet eerst gebeuren voordat iets anders kan gebeuren.
Samenvatting –	Korte weergave van de belangrijkste inhoud van een tekst
Stelling –	Je vindt iets en dat probeer je te bewijzen.
Tegenwerping –	Jouw opvatting over iets stellen tegenover de mening van een ander.
Toepassing –	Aangeven wat je aan iets hebt, hoe je het kunt gebruiken.
Uitwerking –	Extra, nauwkeuriger omschreven informatie bij een onderwerp
Voorbehoud –	Voorwaarde of beperking bij een toezegging
Voorwaarde –	Iets dat nodig is of eerst moet gebeuren voordat iets anders kan gebeuren.
Weerlegging –	Laten zien dat een argument/argumentatie niet juist is.

Een **inleiding** kan de volgende functies hebben:

- het onderwerp van de hele tekst aangeven
- het onderwerp van de tekst als probleem aangeven
- kort samenvatten wat in de tekst besproken gaat worden
- de aanleiding noemen (bijvoorbeeld een actuele gebeurtenis)
- de aandacht trekken met een opvallende uitspraak
- de aandacht trekken met een anekdote (grappig voorval)
- het introduceren van een deskundige die aan het woord komt

Het **middenstuk** heeft de functie dat er nader op het onderwerp wordt ingegaan. Door middel van uitspraak-verklaring, uitspraak-toelichting, voorbeeld, uitwerking, oorzaak-gevolg, voor- en nadelen, opsomming, probleem-oplossing, mening-argument, etc.

Bestudeer dit grondig in je examenbundel.

Een **slotalinea** kan de volgende functie hebben:

- een conclusie geven
- een antwoord geven op een hoofdvraag
- alles nog eens kort samenvatten
- mensen tot actie aansporen
- de mening van de schrijver nog eens weergeven
- een waarschuwing geven
- advies geven

Hoofdgedachte en het onderwerp: (let op! Ze zijn **niet** hetzelfde!!)

Het onderwerp is waar de tekst over gaat, zo kort en precies mogelijk gezegd en niet geformuleerd in een hele zin.

De hoofdgedachte is wat de schrijver aan jou wil zeggen over een onderwerp. De hoofdgedachte is een samenvatting van de tekst in één zin. Als je de hoofdgedachte moet geven van een tekst, dan moet je alle onbelangrijke zaken weglaten. Onbelangrijke zaken zijn voorbeelden, opsommingen, feiten als getallen, en toelichtingen. In de hoofdgedachte wordt het onderwerp van de tekst genoemd. Ook kun je soms uit de formulering van de hoofdgedachte afleiden wat de tekstsoort is.

Meestal hoef je in het examen niet zelf de hoofdgedachte te formuleren, maar dan kun je kiezen uit vier verschillende formuleringen. Het helpt je soms om toch zelf de hoofdgedachte te formuleren voordat je deze vraag gaat beantwoorden.

Hoe vind je de hoofdgedachte?

Om de hoofdgedachte van een tekst te weten, moet je de hele tekst gelezen hebben. De kernzinnen uit alle alinea's, de tekstsoort en de inleiding en het slot vertellen je wat de hoofdgedachte is. Het is de belangrijkste boodschap van de tekst. De hoofdgedachte schrijf je in **een hele zin**. Dus als er gevraagd wordt om de hoofdgedachte te geven of te kiezen, doe dat dan in een volledige zin.

Waar staat het onderwerp?

Als je het onderwerp van een tekst moet geven, vermijd dan dat je een hele zin maakt. Bij

het onderwerp moet je zo kort en duidelijk mogelijk aangeven waarover de tekst gaat. Je schrijft het onderwerp in **één of enkele woorden**. De titel zegt soms iets over het onderwerp, maar ook in de inleiding wordt meestal duidelijk wat het onderwerp van de tekst zal zijn. Ook de kernzinnen bevatten meestal een deel van het onderwerp.

Voorbeeld: Twee schrijvers maken een tekst over Nederlandse vredesmissies.

Schrijver 1 schrijft: *“Alle Nederlandse militairen moeten uit Afghanistan weg, omdat de vredesmissie geen oplossing biedt.”*

Schrijver 2 schrijft: *“De vredesmissies moeten in Afghanistan blijven, om de veiligheid van Afghaanse burgers te waarborgen.”*

Het onderwerp van beide teksten is hetzelfde, nl. de vredesmissie in Afghanistan.

Maar de teksten hebben een andere hoofdgedachte (een andere boodschap).

Schrijver 1 wil dat de Nederlandse militairen vertrekken uit Afghanistan en schrijver 2 wil juist dat de Nederlandse militairen in Afghanistan blijven. Uit beide hoofdgedachten zou je af kunnen leiden dat het om een betogende tekst gaat.

Titel: De titel slaat soms op het hele tekstonderwerp, maar soms slaat het maar op een klein gedeelte uit de tekst. Soms slaat het helemaal niet op de tekst, dan is bijvoorbeeld ironisch (spottend en juist tegenovergesteld) bedoeld. Daarom mag je er nooit vanuit gaan dat de titel en het onderwerp hetzelfde zijn !.

In het algemeen kun je zeggen dat een sterk meninggevende (subjectieve) titel een aanwijzing is voor een betogende tekst. Een vragende titel kan wijzen op een beschouwing, een objectieve titel kan wijzen op een uiteenzetting. Maar wees altijd kritisch, ieder examen kan weer anders zijn!

Signaalwoorden en tekstverbanden

Schrijvers gebruiken signaalwoorden voor een goede samenhang in de tekst. En hoe beter jij die signaalwoorden kent en weet welk tekstverband ermee gemaakt wordt, hoe makkelijker het is om de samenhang in de tekst te begrijpen. Kijk maar eens naar de volgende zinnen:

Ik ga morgen niet naar het feest,	Standpunt
want ik ben door die grieprik al dagen zo gammel als wat,	Argument oorzaak-gevolg
dus ik kan beter rustig aan doen.	Conclusie

Door het slechte weer komen veel leerlingen te laat op school	Uitspraak oorzaak-gevolg
Zo waren er gisteren tien leerlingen te laat in de les	Voorbeeld
echter vorige week, met dat mooie weer, was er niemand te laat. Tegenstelling	

Het woord **dus**, wijst erop dat de schrijver een conclusie trekt.

Voorbeeld **Dus** we kunnen wel degelijk stellen dat er sprake is van klimaatverandering.

maar, echter, daarentegen, in tegenstelling tot wijzen op een tegenstelling.

Voorbeeld Mijn vader stemt op de VVD, **maar** mijn moeder stemt SP.

Voorbeeld Nederland heeft een kenniseconomie, **echter** Suriname heeft dat niet.

zo, zoals en **bijvoorbeeld** wijzen op een toelichtend en/of voorbeeld verband

Voorbeeld Huiduitslag komt voor bij kinderziekten. **Zo** krijg je bij de mazelen rode bultjes.

ten eerste, ten tweede, bovendien, verder, ook, daarnaast, allereerst, vervolgens wijzen op een opsomming.

Voorbeeld **Allereerst** wil ik u hartelijk verwelkomen, bovendien wil ik u nog bedanken.

want en **omdat** kunnen wijzen op een argument.

Voorbeeld **Omdat** ik niet van kaas houd, doe je mij geen plezier met pizza.

daarom, want en **omdat** kunnen ook wijzen op een reden/verklaring.

Voorbeeld De werknemers zijn te moe om zich voor dat nieuwe project in te spannen, **want** zij hebben de afgelopen maanden al honderden overuren gemaakt.

Er zijn nog véél meer signaalwoorden en verbanden. Zoek ze op in je examenbundel of kijk op www.leukerlezen.nl

Citeren

Citeren is een stukje tekst letterlijk overschrijven en tussen aanhalingstekens plaatsen.

(Vergeet die aanhalingstekens nooit!!) Een citaat is de letterlijk aangehaalde tekst.

- a. Wordt er gevraagd om een zin te citeren?
Schrijf dan de bedoelde zin precies over en plaats de zin tussen aanhalingstekens.
- b. Moet je een stukje tekst uit één zin citeren? Dus een zinsdeel of een zinsgedeelte?
Plaats dan aanhalingstekens en schrijf alleen het stukje tekst, dus niet de hele zin.
- c. Moet je een stukje tekst citeren, groter dan één regel?
Plaats dan aanhalingstekens, schrijf de eerste drie beginwoorden van het fragment, schrijf puntjes en schrijf de laatste drie woorden, zet een punt.
Sluit met aanhalingstekens. Noem voor de zekerheid de regelnummers!

Citaat in de tekst? In de tekst staan soms stukjes tekst tussen aanhalingstekens. Dan is er iemand aan het woord bijv. een deskundige die geïnterviewd wordt. Of er wordt een titel van iets genoemd, bijv van een boek of film. Of iemand zegt iets op een ironische manier. Kijk altijd goed wie degene is die dit zegt.

Beeld en opmaak.

Lettype, lettergrootte, afbeeldingen, leestekens, lay-out (d.i. de verdeling van de tekst op het papier), aandachttrekkende titels, aandachttrekkende vormgeving, een bepaalde stijl, tussenkoppen, op publiek afgestemd taalgebruik, tekstvakken en kleurgebruik zijn middelen om teksten interessant te maken, zodat ze opvallen!

Feiten en meningen.

Als in een tekst beoordelingswoorden worden gebruikt met argumenten, dan moet je erop bedacht zijn dat het om een meninggevende/beschouwende/overtuigende tekst kan gaan.

Feiten in een tekst. Kom je in een tekst weinig beoordelingswoorden tegen?

En lees je niets over de persoonlijke mening van de schrijver? Neemt de schrijver nergens een eigen standpunt in? Ook niet in het einde? Staan er in de tekst veel verwijzingen naar onderzoeken en andere bronnen? Worden in een tekst veel getallen en percentages genoemd? Dikke kans dat je met een uiteenzettende tekst te maken hebt.

Maar weer erop bedacht dat feiten het in alle teksten goed doen, Feiten kunnen namelijk goed ingezet worden als argument om je mening mee te onderbouwen. Feiten hebben een sterk overtuigend effect, dus ook in betogen en beschouwingen komen veel feiten voor.

Datzelfde geldt voor meningen van deskundigen.

Hoe betrouwbaar zijn de feiten? Om dat te beoordelen kijk je naar de bron: Is de bron betrouwbaar? (Dus in welk blad staat het artikel?) Is de schrijver betrouwbaar? (Als de naam bekend is.) Is het artikel actueel? (Let op datum) Zijn de verwijzingen naar onderzoeken betrouwbaar?

Argumentatie

Als veel vragen over argumentatie gaan, dan is de kans groot dat de tekst een betogende of een beschouwende tekst is. Er worden vragen gesteld over de argumentatiestructuur en het argumentatieschema. En ook over het standpunt dat de schrijver inneemt, de verschillende soorten argumenten (feiten, normen en waarden, etc) en de eventuele drogredenen.

Ook kun je vragen krijgen waarbij je de argumentatie uit een bepaald tekstgedeelte moet samenvatten in een bepaald maximum aantal woorden. Zorg ervoor dat je binnen het maximum blijft. Bekijk filmpjes van Arnoud Kuipers op Youtube.

Hoe schrijf je een samenvatting?

In het examen hoef je geen samenvatting van een volledige tekst te maken. Wel wordt er gevraagd om een deel van de tekst samen te vatten. Je hebt geleerd dat er hoofdzaken en bijzaken zijn. Alle voorbeelden, alle opsommingen en citaten in een tekst zijn altijd bijzaken. Ook allerlei details als uitkomsten van een onderzoek zijn meestal een bijzaak. Bijzaken schrijf je niet in een samenvatting. In een samenvatting schrijf je alleen hoofdzaken. Let op het maximum aantal woorden! Overschrijd dat aantal niet. Let ook op de spelling. Want spelfouten kosten je punten. Schrijf de samenvatting altijd in volledige zinnen en maak geen afkortingen. Schrijf op wat je in de tekst ziet staan. Dus geen eigen toevoegingen, geen persoonlijke mening van jezelf, geen andere titel. Wees nauwkeurig en vermijd overbodige woorden.

In een samenvatting vermeld je de hoofdzaken, maar hoe herken je die?

Soms is het moeilijk om te zien wat hoofdzaken zijn. Daarom heb je een trucje geleerd: het trucje van de kernzinnen. Weet je het nog? Kernzinnen zijn de belangrijkste zinnen in een alinea. In kernzinnen staat de hoofdzaak van een alinea. De andere zinnen zijn iets minder belangrijk.

Waar staan die kernzinnen ook alweer?

Als je de hoofdzaken zoekt, ga je dus op zoek naar de kernzinnen.

Je hebt daar het volgende over geleerd:

- in de inleiding staat de kernzin meestal een beetje aan het einde.
- in het middenstuk staan de kernzinnen meestal een beetje aan het begin van iedere alinea.
- in de slotalinea staat de kernzin meestal een beetje aan het einde.

Op de volgende bladzijde staat welk soort samenvattingsvragen je kan verwachten in het examen van 2016.

Samenvatten in het examen van 2016

<https://www.youtube.com/watch?v=h7QgMtxlVMc>

De essentie van samenvatten

De essentie van samenvatten is dat je hoofdzaken van bijzaken kan onderscheiden. Bijzaken horen niet in een samenvatting. Bijzaken bevatten details, zoals concrete voorbeelden en opsommingen.

Bekijk de volgende tekst:

De grootste bedreiging voor het verblijf in de natuur is juist de noodzaak de natuur enerverend te maken. Er moet gekayakt, wildwatergevaaren, wadgelopen, bergbeklommen en gehouthakt worden. Parkoersen worden uitgezet, stormbanen geformeerd, wedstrijden georganiseerd. Er wordt gepicknickt en gebarbecued op daartoe aangewezen plekken tot de hamburgerwalm het bos voorportaal van de hel maakt. Toegeven: er

- a. Onderstreep de kernzin.
- b. Streep de bijzaken door.
- c. Alles wat je doorgestreept hebt, hoort niet bij de samenvatting.

Samenvattingsvragen die je kan verwachten in je examen.

De lange tekst in je examen wordt aangevuld met twee of drie kleinere teksten die iets te maken hebben met het onderwerp van de lange tekst. Je kunt daar de volgende samenvattende vragen over krijgen:

1. Wat is de hoofdgedachte van tekst X of van tekstdeel X?
2. Vat het standpunt van de auteur in tekst X samen.
3. Wat is de hoofdvraag waarop tekst X antwoord probeert te geven?
4. Maak een samenvatting van een alinea, een tekstgedeelte of een hele tekst.

Bij alle vier de vragen moet je altijd weten wat de hoofdgedachte is. De hoofdgedachte vind je vaak terug in het begin en in het einde van een tekst. Ook de kernzinnen van de alinea's geven informatie over de hoofdgedachte.

Ook kun je vragen verwachten waarbij je samenvattingen moet beoordelen.

Je krijgt dan vragen, zoals:

5. Welke van onderstaande beweringen hoort in een samenvatting van tekst X thuis?
6. Welke van de onderstaande samenvattingen geeft de hoofdgedachte, de gedachtegang of de inhoud van tekst X het best weer?